

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____
(підпис)
“   ”   _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою Облік і аудит
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік, контроль та аналіз заборгованості з покупцями та
постачальниками на прикладі ТОВ «ЛІАКІ – Л»

Виконавець:

Студентка факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій

Кузьміна Олена Олександрівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Шаровська Тамара Сергіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Кузьміна Олена Олександрівна

«Облік, контроль та аналіз заборгованості з покупцями та постачальниками на прикладі ТОВ «ЛАКІ – Л»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік та аудит».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти, законодавче регулювання, концептуальні основи та особливості ведення обліку, контролю та аналізу розрахунків з дебіторами та кредиторами на ТОВ «ЛАКІ – Л».

Проаналізовано особливості відображення операцій з покупцями нерухомості та постачальниками товарів, робіт і послуг у бухгалтерському обліку, етапи контролю заборгованості та вплив її величини на фінансові показники підприємства.

Запропоновано напрями поліпшення діючої системи обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства у частині резерву сумнівних боргів, відображення операцій з іноземними постачальниками, а також організаційних питань системи внутрішнього контролю.

Ключові слова: розрахунки з дебіторами та кредиторами, операції з нерухомості, облік.

ANNOTATION

Kuzmina Olena Oleksandrivna

«Accounting, control and analysis of debts with buyers and suppliers on the example of LLC "LUCKY - L"»

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 071 "Accounting and Taxation" according to the educational program "Accounting and Audit".

Odessa National Economic University. - Odessa, 2020.

The graduation work considers the theoretical aspects, legislative regulation, conceptual basis and features of accounting, control and analysis of settlements with debtors and creditors at LLC "LUCKY - L".

The reflecting of transactions with buyers of real estate and suppliers of goods, works and services in accounting, stages of debt control and the impact of its value on the financial performance of the enterprise were analyzed.

The directions of improvement of the accounting system of receivables and payables of the enterprise were proposed in the field of the reserve of doubtful debts, reflection of operations with foreign suppliers, and also organizational issues of the internal control.

Keywords: settlements with debtors and creditors, real estate transactions, accounting.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ.....	8
1.1. Сутність дебіторської та кредиторської заборгованості.....	8
1.2. Нормативно - правове регулювання дебіторської та кредиторської заборгованості.....	14
1.3. Порівняльна характеристика міжнародних та національних стандартів в області заборгованості підприємства.....	18
1.4. Загальна методика аналізу розрахунків з покупцями та постачальниками підприємства.....	24
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ТОВ «ЛАКІ – Л»	29
2.1. Загальна організаційно - правова характеристика ТОВ "ЛАКІ - Л"	29
2.2. Особливості документообігу відділу взаєморозрахунків з покупцями та постачальниками організації.....	34
2.3. Організація бухгалтерського обліку кредиторської та дебіторської заборгованості на ТОВ "ЛАКІ - Л"	37
2.4. Оцінка системи внутрішнього контролю на ТОВ «ЛАКІ – Л» та шляхи його удосконалення.....	42
РОЗДІЛ 3.АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ЛАКІ – Л»	49
3.1. Оцінка динаміки та структури дебіторської та кредиторської заборгованості	49
3.2. Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	56

3.3. Рекомендації щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованістю ТОВ «ІАКІ – Л»	59
ВИСНОВОК	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. У процесі фінансово - господарської діяльності кожного підприємства обов'язково виникають такі відносини, що відображають взаємні обов'язки підприємства з іншими організаціями та пов'язані з продажем та покупкою матеріальних цінностей, виконанням робіт та наданням послуг. Крім того, діяльність кожного підприємства нерозривно пов'язана з бюджетними установами, з органами соціального забезпечення та страхування, з робітниками підприємства та іншими юридичними та фізичними особами. Такі взаємовідносини сприяють виникненню взаємних зобов'язань – дебіторської та кредиторської заборгованості.

При купівлі товарів, робіт та послуг у інших організацій та здійснення розрахунків з ними у суб'єкта господарювання виникає кредиторська заборгованість перед цими постачальниками. Юридичні та фізичні особи, які купують у підприємства його продукцію, називають дебіторами, а їх заборгованість перед підприємством – дебіторською.

На сучасному етапі економічного розвитку ускладнення розрахунків, значні нововведення в законодавстві та постійні зміни в документуванні викликають збільшення заборгованості підприємств. Тому важливою задачею є її ефективне управління, що означає оптимізацію її розміру та забезпечення своєчасного взаєморозрахунку з постачальниками та покупцями.

Актуальність ефективного управління заборгованістю та його правильного аналізу має важливе значення для кожного підприємства, оскільки підтримання в оптимальному стані цієї частини активів є умовою підтримання ліквідності та платоспроможності підприємства. Крім того, ефективність управління заборгованістю також означає відсутність «непорозумінь» з постачальниками та покупцями, що сприяє формуванню іміджу підприємства та залученню нових інвесторів.

Актуальність теми дослідження обумовлена значним ростом дебіторської заборгованості з великою долею ризику непогашення у зв'язку із неефективною системою контролю за своєчасністю розрахунків покупців та не контролюваністю документообігу через значні обороти компаній. Не урегульованість цих питань може призводити до погіршення взаємовідносин з покупцями та призупинення розрахунки з постачальниками через приривання грошових потоків, що змушує фірму брати кредити та займи. Значимість даної теми обґрунтована значним впливом стану розрахунків з кредиторами та дебіторами на оборотність капіталу, вкладеного в активи, а отже і на фінансовий стан підприємства в загалом.

Дослідженням економічної сутності кредиторської заборгованості займалися А. Б. Борисов, І. А. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Василенко, І. О. Власова, С. Ф. Голов, Р. П. Гончарук, Л. Л. Горецька, Белуха Н.Т., Мних Е.В., Бутинець Ф.Ф., Задорожний В.П., Карлович В.И., Бланк И.А., Бондаренко О.С. та багато інших. Вивчення наукових праць свідчить про дискусійне трактування деяких теоретичних положень дебіторської та кредиторської заборгованості і потребує удосконалення та детальнішого вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є вивчення організації бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, її аналіз, визначення недоліків у системі документування та обліку розрахунків з постачальниками, покупцями та розробка ефективних методів оптимізації розміру заборгованості підприємства товариства з обмеженою відповідальністю «ЛАКІ-Л».

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити наступні задачі:

- визначити сутність понять «дебіторська та кредиторська заборгованість» та їх тлумачення різними вченими - економістами;
- розглянути порядок обліку дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до законодавства України;
- вивчити методи оцінки розрахунків з покупцями та постачальниками;

- проаналізувати узгодженість міжнародних та вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку в області заборгованості;
- надати коротку організаційно – правову характеристику ТОВ «ЛАКІ-Л» та особливості його документообігу у частині розрахунків з замовниками та постачальниками;
- розглянути організацію бухгалтерського обліку кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства;
- проаналізувати динаміку, структуру та оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості та їх вплив на платоспроможність та фінансову стійкість підприємства;
- надати характеристику внутрішнього контролю за станом заборгованості на підприємстві ТОВ «ЛАКІ-Л»;
- розробити загальні рекомендації щодо удосконалення обліку, аналізу та контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом роботи є товариство з обмеженою відповідальністю «ЛАКІ – Л».

Предмет дослідження – структура, склад та динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ЛАКІ – Л».

Методи дослідження. При написанні дипломної роботи були використані методи порівняння та узагальнення – для обробки вхідної інформації та розкриття сутності поняття «запаси»; методи індукції та дедукції – для визначення загальних тенденцій розвитку системи обліку та контролю запасів; методи співставлення, порівняння та спостереження для зіставлення даних фінансової звітності підприємства у динаміці років, у визначенні стану обліку та системи внутрішнього контролю ТОВ «ЛАКІ – Л»; методи та специфічні способи і прийоми економічного аналізу з метою проведення економіко-математичних розрахунків, порівняльного аналізу тощо, а також методи систематизації, гіпотези та припущення – для формування власної думки та надання рекомендацій.

Інформаційна база дослідження. При написанні даної дипломної роботи була досліджена відповідна кваліфікаційна та навчальна література для розкриття теоретичної частини роботи. Крім того, були використанні чинні нормативно - правові акти, як Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 13, МСФЗ 39, МСФЗ 32, МСФЗ 1 та інші. Для написання практичної частини було використані облікові та розрахункові документи, річна звітність ТОВ «ЛАКІ-Л» за останні 2 роки, а також дані облікової та управлінської програм підприємства.

Публікації результатів випускної роботи.

Опубліковано тези у IV Міжнародній студентській науково-практичній Інтернет - конференції 2020 року на тему: «КОНТЕНТ – АНАЛІЗ УЗГОДЖЕНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ».

ВИСНОВОК

Дебіторська та кредиторська заборгованість - неминучий наслідок існуючої в даний час системи грошових розрахунків між організаціями, при якій завжди є розрив часу платежу з моментом переходу права власності на товар, між пред'явленням платіжних документів до оплати і часом їх фактичної оплати.

При написанні даної дипломної роботи були розглянуті поняття, сутність та структура дебіторської та кредиторської заборгованостей, нормативне регулювання бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованостей, а також діючий порядок обліку дебіторської і кредиторської заборгованостей відповідно до законодавства України.

В роботі представлено загальну характеристику підприємства ТОВ «ЛАКІ - Л», що спеціалізується на продажу нерухомого майна. Розглянуто організацію його бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей. Порядок ведення бухгалтерського обліку заборгованостей в більшості відповідає нормам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» і Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку та звітності.

Однак на підприємстві були виявлені загальні недоліки бухгалтерського обліку, такі як відсутність первинних документів іноземного постачальника, значна затримка у обробці документів на кожному рівні підприємства, відсутність окремих реквізитів. Також були виявлені недоліки, що стосуються обліку дебіторської і кредиторської заборгованостей, такі як неправильне ведення аналітичного обліку заборгованостей у частині договорів (похибки у віднесенні оплат), відсутність класифікації сумнівної дебіторської заборгованості, що не дозволяє створити резерв сумнівних боргів. Також недоліком в ТОВ «ЛАКІ - Л» є відсутність графіку документообігу підприємства.

У зв'язку з вищезазначеним, основними рекомендаціями для ТОВ «ЛАКІ – Л» є:

- розмежування відповідальності на кожному окремому рівні з запровадженням системи штрафування;
- налаштування отримання документів від іноземного постачальника через електронну пошту;
- класифікувати заборгованість на сумнівну та безнадійну;
- створити резерв сумнівних боргів.

У третьому розділі дипломної роботи було проведено фінансовий аналіз дебіторської і кредиторської заборгованостей у ТОВ «ЛАКІ - Л» за 2018 – 2019 роки.

В ході проведення фінансового аналізу заборгованості, була проаналізована структури та стан дебіторської і кредиторської заборгованості, проведено аналіз їх оборотності, а також співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Проведений аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей показав, що питома вага дебіторської заборгованості у валюті балансу відповідає нормі, коли як кредиторська - є високою і складає близько 90% пасивів. До того ж у 2019 році на підприємстві спостерігалась позитивна тенденція росту числа оборотів дебіторської і кредиторської та зниження, відповідно, терміну їх погашення. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства показав перевищення суми заборгованості з покупцями над сумою заборгованості з постачальниками, що свідчить про наявність у підприємства запасів для погашення найтерміновіших боргів для забезпечення безперервності його діяльності. Не дивлячись на позитивні результати проведеного аналізу, у ТОВ «ЛАКІ – Л» є значні резерви для оптимізації розміру заборгованості та покращення платоспроможності та фінансової стійкості. За результатами аналізу були надані необхідні рекомендації щодо оптимізації величини заборгованості на ТОВ «ЛАКІ – Л».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисов, А.Б. Большой экономический словарь : словарь / А.Б. Борисов; сост. А.Б. Борисов. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – Москва : Книжный мир, 2006. – 543 с.
2. Сурніна К. С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 — бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Луганськ: Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля, 2002. 19 с.
3. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 — бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 178 с.
4. Остапченко Н. В. Реструктуризація заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (харчова промисловість). Київ, 2010. 22 с.
5. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2012. № 1(59). С. 48–51.
6. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2003. 544 с.
7. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практ. посіб. Київ: Лібра, 2004. 880 с.
8. Партин Г. О., Загородній А. Г. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 303 с.

9. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
10. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік: посіб. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 672 с.
11. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера. Киев: «Ника-Центр», 1998. 480 с.
12. Цивільний кодекс України № 435-IV от 16.01.2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" затверджений наказом Кабінету Міністрів України від 31.01.2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
14. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. Практ. посібник. - К.: Лібра, 2011. - 840 с.
15. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О.Г. Лищенко, Г.М. Бескота // Держава і регіони: журнал. – Запоріжжя: Гуманіст. Ун-т «Запоріз. ін-т держ. та муніцип. упр.», 2009. – №1. – С. 114-117.
16. Момот Т. Управление дебиторской задолженностью предприятия / Т. Момот // Бизнес информ. – 2003. – №11-12. – С. 97-99.
17. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / О. П. Крайник, З. В. Клепикова. – Львів; К. : Дакор, 2000. – 260 с.
18. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві. В Белозерцев. В. Белозерцев//Економіст. фірма «Колегіум, 23-28, 2009.
19. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Г.Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с.

20. Стоун Д. Бухгалтерский учет и финансовый анализ: подготовительный курс / Д. Стоун, К. Хитчинг ; пер. с англ. – М.: Сирин, 2000. – 304 с.

21. Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

22. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

23. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджена наказом Міністерства фінансів України від № 559 від 30.11.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.

25. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.1995 № 88: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39). Фінансові інструменти: визнання та оцінка (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015.

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37). Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051.

28. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку від 29.10.2019 № 359. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1065-19>.

29. Мазур В. А. Методика аналізу фінансового стану підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів / В. А. Мазур, О. Ф. Томчук, Ю. Ю. Браніцький // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2017. - № 3. - С. 7-20. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_3.

30. Ніколаєнко О. Деякі аспекти аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання /О. Ніколаєнко // Підприємство, господарство і право. – К.: ТОВ «Гарантія», 2004. – №7. С. 141 – 145.

31. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз: Навч. посібник. / Чумаченко М. Г. // - Київ: КНЕУ, 2003. – С. 556. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mmlib.net/knigi/ekonomika/kniga-25/>.